LUCIUS CUSPIDIUS

[Rabelais]

Très rare

Brunet, T2 p 454.

- Voir Plan, les éditions de Rabelais p. 234 -

- Edition publiée un an après celle de Rabelais, elle est décrite dans Panzer T. VII p 60.

Ex reliquijs uenerandæ antiquitatis.

LVCII CV- SPIDII TESTA- MENTVM.

Ad hæc.

CONTRACTVS VENDITIO- nis, antiquis Romanorum temporibus initus.

FRIBVRGI APVD IOAN- NEM EMMEVM.

IO. VDALRICO ZASII FILIO HEN. GLAREANVS. S.

Venit hiſce diebus in manus noſtras libellus quidam formulam condendi teſtamenti contractusq́; uenditiōis apud ueteres Rom. ſeruatā, tanta ſimplicitate, tantaq́; uerborum claritate referens, ut uno intuitu cum forte perlegiſſem, me in ſui admirationem alliceret. Curaui continuo ad Parentem tuum, alterum huius Sæculi Scæuolam, deferendū. Cui cū placuiſſe intelligerē, uolui ut in uulgus prodiret: pudefaceretq́; noſtrū hoc ſæculū, qn̄ tot cautionibus, tot tricis, tot technis teſtamēta conduntur, nec tñ quicq̄ proficitur, quin decedentiū ultimæ ſæpe uoluntates irritæ fiāt. Videre eſt paſsim in publicis priuatisq́; huius regionis inſtrumētis ueterib. q̄ta ſimplicitas apud priſcos illos fuerit hoīes, q̄ paucis uerbis magna fides cōſtiterit. Puto aūt L. Cuſpidiū hūc Cicerōis uixiſſe tpibus. Eſt enim Herennij hic mētio, & quorundā aliorum eius ætatis uirorū. Ad finē tamen huius teſtamenti alterius Cos. nomen corruptū puto. Nam octauo poſt Ciceronis Conſulatum anno, ab Vrbe autem cond. duodeſeptingenteſimo cum L. Martio Philippo Cos. fuit Cn. Lentulus Marcellinus, nō Cn. Pompilius, niſi quis Lentulum mortuum exiſtimet, ac Pompilium ſuffectum credat. quod mihi non fit ueriſimile, quanquam ea de re cum nemine contendero. Hoc munuſculū ab grato aīo profectū ita accipe, ut tibi calcar ad honeſta ſtudia eſſe exiſtimes, quanq̄ nullū maius exemplū quod intuearis habes q̄ parrētis tui iuxta eruditiſsimi atq; optimi iuri. Sed nūc præfationis ſatis eſt. Vale. Friburgi Anno. 1533. tertio Calen. Februarias.

Ex membranis miræ uetuſtatis.

CONTRACTVS VENDITIONIS, ANTIquis Romanorum temporibus initus.

PASCVTIVS CVLIta, Paſcutij Culitæ F. Sarnenſis Sarcularius cum Pignatia Nigella, quæ uiro ſuo nunc hic adeſt, & ſuo, & uxoris nomine, uendit Segnitio Funeſtillo, Acerrano uiatori, qui ipſus emit ſibi, liberis, nepotibus, pronepotibusq́ꝫ ſuis, cũ omni poſteritate, Domunculam. Sita eſt Sarnenſi in ſuburbio, ſecundum flumen. Tribules, ac uicinos bonos habet, Pilutium, Rufillum, Cocleatiũ Surriponem, itemq́ꝫ Lardatiũ Fabaronem. Proba eſt domuncula tota: proba contignatio: probus pari-

es:tectum ipſum probè canteriatũ, adſerulatum'qꝫ, quernis etiam ſcandulis Aueruncõnis fabri, proba ciſterna, ſine ullo ſaliculi uitio, aut latrinæ ſeruitute, fundamẽta bene iacta, uolutabrum lutulentum, in quo uiciniæ totius ſordes deſideant. Harula ad ſolem meridianum expoſita, firmiter'qꝫ quaternata. VNCIOLAE TRES PRECIVM. Tu Paſcuti accepiſſe argentum omne perpenſum probè, & enumeratum fateris. Tibi uero Segniti ea Domuncula ſolenni more eſt à Paſcutio euincunda, ab ipſis etiam fundamentis tota, cũ tecto, adſeribus, cãterijs, clauiculis, ſcalis, foribus, culinæ, uolutabri'qꝫ decurſibus, ab infimo ſolo ad uſqꝫ cœli ſubſellium, cum ipſo etiam cœlo, cum'qꝫ terræ imis, atqꝫ perimis, infernis'qꝫ. Siſtes autem in omĩ foro, & cauſa, feſtis, profeſtis'qꝫ

nobis aliquandiu fuit perutilis, &
nunc ſuis facultatibus magnã fecit
iacturam, ob fratris naufragiũ, pro-
fecto, quæ à nobis mutuatus eſt il-
lius Procurator, ſtatim cogeretur
reddere. Quoniam uerò hoc illi dif-
ficile fore animaduerti, uolo, ut ſin-
gulis annis uictũ neceſſariũ Colla-
ctaneæ Dorphilæ ſuppeditet, quæ
conſenuit in uirginitate apud Sem-
proniam meã, cuius deſiderio mor-
tem opto, propter fidem, probitatẽ,
fortitudinẽ, incredibilesq; uirtutes
Vxoris rariſsimæ. Vbi Vetula hęc
deceſſerit, abſolutus erit debito om̃i
& cunctis, quas contraxerat, ſtipula
tionibus. Si quid humanũ Lampri-
dio contigerit, priuſquã eius liberi
ad ætatem perueniãt, curæ ſint An-
tiocho Rhetori, qui accipiat ex opi-
bus noſtris, quæcunq; illis erũt ne
ceſſaria, ut liberaliter educẽtur, in-

ſtituanturq́ꝫ. Amo nimis, & ualde
amo puerorũ indolem, quos ad bo-
nam frugem natos autumo. Tu An
tioche, ut dignũ eſt tua erga me, &
Lampridiũ uoluntate, à pueris mu-
tuo ſuſcepta, fac, ut eos tutare, ne aut
ipſoꝝ ingenia perdantur, aut tui la
bores diſperdantur. Hortũ, quem
emi ab Herennio, & Deambulatio-
nem, Aedesq́ꝫ Neſtorianas, quibus
à Septentrione uicini ſunt Cęſaria-
ni fratres, Gracchi à meridie, ab oc-
cidentali plaga Mare, ab oriente ſo
le Eridanus eſt cõterminus, amicis
lego, literatas literas doctis, Gallo,
Fabio, Hirro, ciuibusq́ꝫ cunctis qui
uoluerint ibi uacare literis, & elo-
quentiæ: ea tamen lege, ut neqꝫ illũ
cõmutent, neqꝫ alienent, neqꝫ ut pro
prium, cuiq́ꝫ ſit licitum poſſidere:
Sed uelut ſacrum, & commune Gy-
mnaſium, communiter ab omnibus

poſſideatur. Eas autem, quæ mihi erant in Aegina partes, diuidãt Gymnaſij Procuratores adoleſcẽtibus ſtudioſis in uſum librorum, & olei, Mercedemq́ꝫ condignam ſtatuant Rhetori, quẽ delegerint patrueles noſtri, & ſcholæ principem maximeq́ꝫ utilẽ futurũ exiſtimauerint. Eis uero conſentiãt et reliqui neceſſarij uel nominis gratia. Cauebunt aũt ipſi, mandabũtq́ꝫ ſucceſſoribus, ut locũ hunc ita ſeruent, tradant'qꝫ poſteris in perpetuum. C. Atteius et Sex. Capito curam habeant ſepulturę & funeris, Monumentum'qꝫ faciant, ut melius uidebitur, & iuſta, quæ poſt funus fieri ſolenne eſt, ita moderẽtur, ut neqꝫ illiberalia, neqꝫ ſuperflua ſint. Perſuaſum em̃ mihi eſt, illos, quid cõueniat, honeſtum'qꝫ ſit, uiſuros haud ſegnius q̃ꝫ nos, nihil'qꝫ negligentius facturos. De ijs

aūt qui mihi ſeruierint, ſic ſtatuō.
Demetrio redemptiōis precium remitto,& quinq; Minas do,& pallium,& Tunicam,ut qui mihi Anagnoſtes fuit. Tauro, qui multū mecum,& diu laborauit,pileum do,& Talenta quatuor, ut honeſte uitam degere poſſit. Dionyſius, q uinctus eſt,et Syrus fugitiuus,ſi pſeuerauerint eſſe improbi,ut ſunt, eos uenūdari mādo:& precio exacto, aperiri uiā ad Hortos Academicos ducentem,& iter proximū,fieri uiā,& publicam,ac uinales uias circūquaque mūdari. Et Ancillam Hermiā, quod uinoſa eſt,relinquo:& famulos Mæſum, quoniā erro eſt:& Getam, quoniam impoſtor: Dauum quoq;,ac Maurū mancipes in perpetuū eſſe edico, quoniam maledici, & contumaces ſemper fuerūt, ut in piſtrino pœnas promeritas luāt.

Hæredem inſtituere reliquũ eſt, cui fortunas meas honeſte relinquã, quibus certò ſcio inhiare quãplurimos. Vixiſſes, Læte fili, fili mi, uixiſſes (ut decuit) Læte, non ego nunc ſollicitarer, & angerer, non cũ mœrore nũc cogitarem, quibus potiſſimum relinquam patrimonium hoc tantũ, tantis curis, cruciatibus tibi uni auctũ, tanta uigilantia, ſtudio & parſimonia tibi uni à me ſeruatũ. Cæterum, cum ſiue Fortuna, ſi qua eſt, illũ mihi inuiderit: ſiue Deus potius, qui & eũ dederat, abſtulerit, quò domus mea omnis, resq́ue unà mecũ intereat, nefas eſt, Diuinę nõ acquieſcere uoluntati. His deductis Legatis, cũ duos fratris Agathonis filios, totidemq́ue filias habeam, ex utriſque mihi hæredes inſtituam oportet. In quo tamen (me me triſtiſſimum) etiam atque etiam prouiden-

dum mihi eſt,ne quid agã, ſtatuam'
ue,quod minus honeſtũ illis, & con
ueniens,quod'q; minus æquum,lau
dabile'ue alĳs factum uideatur. Igiť
Titius, & Gneus Cuſpidĳ ita mihi
hęredes ſunto,ut, qui plus Reipub.
præſtiterit,habeat Domos,Agros,
Hortos, Oliueta,& quæcunq; Sco-
dræ poſſedi: Qui minus profuerit,
quę ſuperiore anno Colchinĳ Cen-
tũ octoginta ſupra mille iugera cõ-
parauimus, cõſequatur. In reliquis
autem bonis meis om̃ibus, in'que fa
milia Fauſtã & Felicianã, filias me-
as,ita mihi hęredes iuſtituo, ut,quæ
melius nupſerit, ex Dodrãte, Alte-
ra ex quadrante hæres habeatur,Et
inuicẽ ſubſtituo tã has, quàm illas,
cum ſuis filĳs, in ſtirpes, nõ in capi-
ta. Permitto aũt filiabus, ut, quem
quæq; earum uoluerit, ſibi uirum
optet,optatiq; per patriam poteſta

tem compos fiat. Curatores teſta-
menti huius Silius Neceſſarius, C.
Attilius, M. Capitolinus, qui maxi
me omniũ miro me affectu proſe-
quuti ſunt, qui'q; ex om̃ibus amicis
ac neceſſariis fideliſſimi ſemper fue
runt. Vos igitur per ſacra amici-
tię, atque condiſcipulatus, obteſtor,
per ſummum omnium Opificẽ ob-
ſecro, curate, memores quãtum ue-
ſtræ fidei committam, ut om̃ia mea
ex ſentẽtia apud uos depoſita, bene,
honeſte'q; gubernent. Verũ enim-
uero pie, amice'q; & alii facient, qui
nobis bene uoluerunt, quãuis occu-
pati, & ſeniores, ſi hęc impleuerint,
curauerint'q;.
Teſtes in his tabulis ſint, Q. Mar-
tius, C. Septimius, P. Curio, L. An-
capito, M. Terent. Iulius Panſa,
C. Seſtius, qui affuerunt, ſupſcripſe-
runt'q;, ut ſua ipſorũ litera cogno-

ſci poſſit. Ego idem ille L. Cuſpidius teſtamentum manu mea exaraui, meóq; annulo obſignaui, hiſq; teſtibus ſignandum obtuli. Et hanc meam nouiſſimam uoluntatem ualere uolo iure teſtamēti: quod ſi forte non cenſebitur, nomen & ius habere mando cuiuſcunq; alterius ultimæ uoluntatis, quã penitus & inuiolabiliter obſeruari ab omnibus hæredibus, & ſucceſſoribus meis ſtatuo. Valete ſuperſtites, mortalitatis non immemores.

ROMAE KAL. MARTIIS
GN. POMPILIO, ET
L. MARTIO
COSS.

EX RELIQVIIS VENERANDAE ANtiquitatis.

LVCII CVSPIDII TESTAMENTVM.

DEI OPT. MAX. NVmine inuocato, abſq; cuius nutu neq; quicquã rite inchoari, neque recte ꝑfici poteſt. Hæc eſt Lucij Cuſpidij diſpoſitio, & ultimæ uoluntatis ſententia, de eo quod poſt mortem ſuam fieri cupit, decernitq;, ſi quid ex hoc morbo, quem neſcit, an ferre poſſit, ſecus, ac medici promittunt, de ſe contigerit. Teſtatus autem, dum mente ualeret, ſibi teſtamentum conficere placuiſſe, ut ſine ſuorum iniuria, ex hac uita proficiſcatur, hæc legat.

Domeſticam omnem ſupellectilem

Nonio, qui Apolloniæ Rhetoricam docet, uel ſi qd de eo accidiſſet, Nonij filijs, P. & Gn. Cæcilijs. Porrò, quæ mihi debet Q. Aemilius, Germano Aemilio, liberiſq; eius relinquo. Agros, Villaſq;, quaſcũq; Liſij habeo, Domumq; Conſobrinis, et Lucio præcipue, ꝙ nomẽ is ferat noſtrũ, mecumq; diutiſſime, atque gratiſſime ſit cõmoratus, prout decet diſcipulũ, qui filij tenet locũ, tuto hæc, & firmiter poſſidenda cenſemus. Fundũ, quem in Tuſculano colui, cui ab Aquilone publica uia, ab Auſtro Templũ Iouis Statoris, ab ortu ſolis Sex. Pomp. ab Occaſu Suillus Cincinnatus, Attico auũculo do. Dabit aũt Hipparchus Philotimo Hiſtorico Talentũ, & Callino Grammatico Drachmas decem. A reliqua debitiõe liber eſto. Niſi Niccæ rationem haberemus, qui

faſtis nefaſtis'qꝫ diebus Segnitio,ac Segnitij poſteris. Pro quo præſtando,prędia ſupellectilem'qꝫ ſuam, & cũ ea bacem , coſinum , riſcũ, ac rete triplumbatũ obligatũ obligat.ſe'qꝫ ſtatutũ in prętorio ad iudicem. Tu Paſcuti fuſte illũ inueſtito . Tu Segniti fuſtẽ ipm manu capito.Hęcce uti uera ſunt , ſciens , uolens'qꝫ, ſuæ ſpontis,atqꝫ ex conuento,utqꝫ inter uiros bonos decet,uterqꝫ agitis,mé que,ut ſcribã,rogatis:iuréqꝫ iurando cuncta hæc confirmatis . Teſtes adſunt de more adciti,rogatíqꝫ uiri utiqꝫ probi,Plotius Locuſta Feſulanus,Caſellio Albanus,Licida Albutius Fregellanus. Hęcce,ſicce conuenere, hiſce uerbis , hiſce conditionibus acta,& tranſacta ſunt : hiſce adſentiente uxore Pignatia,ut par eſt, uiros inter bonos bene agier.

CAL. QVINTILIB. PRAET.
BALBO.

BEBIVS PORCA.

DE
57
.C87
1533
c. 1
Bib Fict

4102768

11473

C168

X7Δ